

polecane przez
egzaminatorów

**pewniak
na teście**

Juliusz Słowacki

Balladyna

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

Juliusz Słowacki
Ballady

Autorka opracowania:
Anna Popławska

Korekta:
Agnieszka Nawrot
Agnieszka Woźny

Okładka:
Aleksandra Zimoch

Ilustracja na okładce:
shutterstock.com/Captblack76

Ilustracje:
Jolanta Adamus-Ludwikowska

ISBN 978-83-7327-217-0

Wydanie VII rozszerzone

© Copyright by Wydawnictwo GREG® Sp. z o.o.

2026

Wydawnictwo GREG®
ul. Klasztorna 2B
31-979 Kraków
tel. 12 680 15 50
greg.pl

Księgarnia internetowa: greg.pl

Znak firmowy GREG® zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Layout:
Pracownia Register

Skład i łamanie:
Patrycja Pączek

AKT I

Scena 1

Las blisko jeziora Gopła – chata Pustelnika ustrojona kwiatami i bluszczem. Kirkor wchodzi w karaceńskiej¹ zbroi – bogato ubrany, z orlimi skrzydłami...

Miejsce akcji

KIRKOR

(sam)

Rady zasięgnąć warto u człowieka,
Który się kryje w tej zaciszy leśnej;
Pobożny starzec – ma jednak w rozumie
Niecو szaleństwa: ilekroć mu prawisz
O zamkach, królach, o królewskich dworach,
To jak szalony od rozumu błądzi,
Miota przekleństwa, pieni się, narzeka;
Musiał od królów doznać wiele złego,
I z owąd² został przyjacielem gminu³.

(Stuka do celi.)

Puk! puk! puk!

GŁOS Z CELI

Kto tam?

KIRKOR

Kirkor.

PUSTELNIK

(wychodząc z celi)

Witaj synu...

Czego chcesz?

KIRKOR

Rady.

PUSTELNIK

Zostań pustelnikiem.

Kirkor – o zachowaniu i przeszłości Pustelnika

¹ *karaceńskiej* – karacena to pancerz stalowy zrobiony z układanych na wzór rybich łusek blaszek.

² z *owąd* – dlatego.

³ *gminu* – ludu.

KIRKOR

Gdybym podstarzał dziesiątym krzyżykiem⁴,
Może bym w smutne schronił się dąbrowy;
Ale ja młody, pan czterowieżowy⁵,
Przemyślam dzisiaj, jakby się ożenić...
Poradź mi, starcze.

PUSTELNIK

Lat dwadzieścia z górą,
Jak żyję w puszczy...

KIRKOR

Cóż stąd?

PUSTELNIK

Więc ocenić
Ludzi nie mogę – ani wskazać, którą
Weźmiesz dziewicę.

KIRKOR

Te, co rozkwitały
Z dzieciństwa pączków, gdyś ty żył na świecie,
Są dziś pannami... czerwony li biały
Pączek na róży, taka będzie róża...
Przypomnij niegdyś najpiękniejsze dziecko,
Białą, jak w rękę anielskiego stróża
Kwiat lilijowy – niech jej słowik śpiewny
Zazdrości głosu, a synogarlica⁶
Wiernością zrówna... gdzie taka dziewica,
Wskaż mi, o starcze? Mówią, że królewny
Słyną wdziękami?

PUSTELNIK

Nieba! to ród węża,
Żona zbrodniami podobna do męża,
Córki do ojca, a do matek syny;
Jak w jednym gnieździe skłębione gadziny,
O bogdaj piorun!...

KIRKOR

Nie przeklinaj.

⁴ podstarzał dziesiątym krzyżykiem – gdybym ukończył dziewięćdziesiąt lat.

⁵ pan czterowieżowy – mający zamek o czterech wieżach.

⁶ synogarlica – gołąb, symbol wierności małżeńskiej.

PUSTELNIK

Młody,

Przeklinaj ze mną – oni klątwy warci.
 Bogdaj doznali, co pomor i głody!
 Bogdaj piorunem na poły pożarci,
 Padając w ziemi paszczą rozdziawioną,
 Proch mieli płaszczem, a węża koroną.
 Bogdaj! – Klnąc zbójcę potargałem siły,
 Wściekłem się jako brytan uwiązany.
 Bo też ja kiedyś byłem pan nad pany,
 Stutysiącznemu narodowi miły,
 Żyłem w purpurze, dziś noszę łachmany;
 Muszę przeklinać. Miałem dziątek troje,
 Nocą do komnat weszli brata zboje,
 Różyczki moje trzy z łodygi ścięto!
 Dziecinki moje w kołyskach zarżnięto!
 Aniołki moje!... wszystkie moje dzieci!

KIRKOR

Któż jesteś, starcze?

PUSTELNIK

Ja... Król Popiel trzeci...

KIRKOR*(schyla kolano.)*

Królu mój!

PUSTELNIKKtóż mię z żebraki rozezna?⁷...**KIRKOR**

Uzbrajam chamy⁸, i lecę do Gnezna
 Mścić się za ciebie...

PUSTELNIK

Młodzieńcze, rozważi!

KIRKOR

Bezprawie gorzej od Mojżesza plagi⁹
 Kala tę ziemię i prędzej się szerzy;
 Popiel, skalany dzieci krwią niewinną,
 Niegodny rządzić tłumowi rycerzy.

 Pustelnik – król Popiel III

⁷ z żebraki rozezna – rozróżni wśród żebraków.

⁸ chamy – chłopci, poddani.

⁹ od Mojżesza plagi – nawiązanie do siedmiu plag, które Bóg zesłał na Egipt (wg *Starego Testamentu*).

Wybić im zęby i wyłamać szczęki,
Niechaj nie walczą.

JEDEN Z POSŁÓW

Więc nie ma sposobu
Ublągać ciebie przez łzy ani jęki,
Żelazny panie nasz.

BALLADYNA

Jestem kobietą.
(Widząc, że się cofają z przerażeniem)
Cóż to? Cofnęli się jak od zarazy,
I znów jak wiatrem kołysane żyto
Biją głowami?

JEDEN Z POSŁÓW

Na twoje rozkazy
Czekamy, pani, panuj z ludu wołaj.

BALLADYNA

Bez ludu woli... Dajcie mi chleb z solą.
Posłowie, ufam drożdżom tego ciasta.
Chodź tu, Kostrynie. Winnam ci tak wiele,
Że ci połowa zdobytego miasta,
Połowa kraju, i chleba połowa,
Słusznie należy...

(Wymyje nóż zatruty po jednej stronie i rozcina na dwoje chleb.)

Wszystkim się podzielę,
A serce weźmiesz całe.

KOSTRYN

(klękając)

O! królowa!

BALLADYNA

(kosztując chleb widzi, że Kostryn je podaną sobie połowę.)

Czyń, co ja czynię. Nie lękam się jadu
W chlebie poddanych. Choćby miasto żyta
Użyli łusek żelaznego gadu,
Smaczną ci będzie żelazem zdobyta
Bułka... Jedz, proszę... trzeba ludziom wierzyć.
A teraz kaźcie z tryjulfem uderzyć
W trąby zwycięskie. Idźmy, wojownicy,
Do otworzonej żelazem stolicy.

(Wychodzi oparta na Kostrynie, za nią posłowie i lud.)

Balladyna –
otrucie Kostryna

Scena 4

*Sala królewska w Gnieźnie – tron w głębi – Kanclerz u stóp tronu.
Panowie państwa. Wawel dziejopis. – Paż. – Dwór. – Sędziowie.*

KANCLERZ

Wszystko gotowe na przyjęcie pana.
Zasiądźcie teraz ławy po urządzie,
Przy samym tronie wodzowie i sędzie,
Szafarze zboża, dolewacze dzbana.
Niech wszystkich razem nowy król powita.

(Wchodzi Goniec.)

GONIEC

Świetny urządzie, wieść przynoszę ważną,
Nasz król, pan nowy – kobiéta.

KANCLERZ

Kobiéta!

WSZYSCY

Królem kobiéta!

KANCLERZ

Niech będzie odważną
Jak była Wanda... niech tak dobrą będzie,
Ale szczęśliwszą.

(Goniec drugi wchodzi.)

GONIEC

Prześwietny urządzie!
Królowa weszła już do bram stolicy.

KANCLERZ

Każcie, niech wszystkie serca na dzwonicy
Biją dzień cały, tak jak serca ludu.

PIERWSZY Z PANÓW

Wieszczbiarz nie może wytłumaczyć cudu,
Co się ukazał dzisiaj narodowi.
Lud niespokojny.

KANCLERZ

Co za cud?

PIERWSZY Z PANÓW

Nad opis¹⁷¹.
Jeżeli chcecie, to go wam opowieć

Balladyna – królową

¹⁷¹ *nad opis* – niemożliwy do opisania.

Pełne opracowanie

to będzie na teście

Pewniak
na teście

Biografia Juliusza Słowackiego

Juliusz Słowacki urodził się **4 IX 1809 r. w Krzemieńcu**, a zmarł **3 IV 1849 r. w Paryżu**. Wychowany przez matkę Salomeę i jej drugiego męża, doktora Augusta Becu, wzrastał w intelektualnej atmosferze Krzemieńca i Wilna. Po studiach prawniczych na Uniwersytecie Wileńskim wyjechał do Warszawy.

Debiutował w **1830 r.** powieścią poetycką *Hugo*. W okresie powstania zyskał sławę wierszami patriotycznymi (np. *Bogurodzico! Dziewico!*). W **1831 r.** wyjechał do Drezna, a stamtąd po wypełnieniu misji dyplomatycznej, udał się do Paryża.

W 1832 r. wydał dwa tomy *Poezji*. W latach 1832–1836 poeta przebywał w Genewie. W Szwajcarii powstał poemat miłosny *W Szwajcarii*, liryki (m.in. *Rozłączenie*), a także dramaty (*Kordian* – 1834 r., *Balladyna*, *Horsztyński*). W czasie pobytu we Włoszech Juliusz Słowacki zaprzyjaźnił się z Zygmuntem Krasińskim; w tym samym czasie poeta udał się w podróż do Grecji, Egiptu i Palestyny. Owocem pobytu na Bliskim Wschodzie stały się m.in. utwory: poemat dygresyjny *Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu* i poemat *Anhelli*. Po rocznym pobycie we Florencji (*Ojciec zadżumionych*) poeta osiadł w 1838 r. w Paryżu, gdzie napisał jeszcze: tragedie *Mazepa*, *Lilla Weneda*, poemat dygresyjny *Beniowski*, dramat *Fantazy*. Kontakty z Andrzejem Towiańskim, filozofem bardzo znanym w kręgach emigracji polskiej w Paryżu, wpłynęły na uformowanie przez Słowackiego własnej koncepcji filozoficznej (filozofii genezyjskiej), której zasady wyłożone zostały w traktacie *Genesis z Ducha* (1844), a poetycką realizację uzyskały w dramacie *Samuel Zborowski*, eposie *Król-Duch* oraz w *Odpowiedzi na „Psalmy Przyszłości”* (polemika z Zygmuntem Krasińskim). W tym czasie Słowacki napisał także oparte na motywach historycznych dramaty *Książd Marek* i *Sen Srebrny Salomei*. Poeta zmarł w Paryżu na gruźlicę, pochowany został na tamtejszym cmentarzu Montmartre, skąd jego prochy w **1927 r.** zostały przewiezione do Polski i złożone obok Adama Mickiewicza na Wawelu.

Juliusza Słowackiego, Adama Mickiewicza i Zygmunta Krasińskiego uważa się za trzech narodowych wieszczów.

Geneza *Balladyny*

***Balladyna* została napisana po upadku powstania listopadowego, w atmosferze klęski.** W tym okresie we Francji kształtowała się polska emigracja. Upadek zrywu

niepodległościowego i niesnaski wśród polskiego środowiska skłaniały twórców do nastrojów pesymizmu. W tej sytuacji **pisarze stawiali w swoich dziełach pytania o sens dziejów historycznych**. Poszukiwanie sensu historii było jednym z kluczowych zagadnień polskiego romantyzmu. Wielu krytyków łączy w swoją trylogię trzy napisane po sobie dzieła dramatyczne pisarza: *Kordian*, *Balladyna*, *Lilla Weneda*. Na teatralny kształt powstałych w tym czasie utworów wpływ miały kontakty poety z teatrem francuskim. Słowacki twórczo wykorzystał zdobycze ówczesnego teatru europejskiego – budowanie scen zbiorowych, łączenie elementów świata nadprzyrodzonego i ziemskiego, akcentowanie elementów akustycznych i świetlnych. **Pracę nad *Balladyną* poprzedziły także wnikliwe studia poety nad pismami teoretyków i filozofów niemieckiego romantyzmu**. Poeta interesował się zagadnieniem ironii romantycznej, które szczególnie żywe było w dyskusjach niemieckich filozofów. W liście do matki z 3 stycznia 1834 r. poeta pisał: *Pracuję teraz ciągle – czytam bardzo wiele, rzuciłem się cały w filozofią niemiecką – pomimo wielu czczych marzeń i idealizmu karmi ona moją imaginację*.

Pierwsze pomysły dramatu pochodzą prawdopodobnie z jesieni **1833 r.** Utwór napisany w grudniu **1834 r.** drukiem wydany został dopiero w lipcu **1839 r.** Prawdopodobnie istniały więc dwie wersje dramatu: pierwsza z **1834** i druga z lat **1838–1839**.

Wyjaśnienie tytułu utworu

Tytuł **pochodzi od imienia głównej bohaterki**. Jednocześnie imię to oznacza nawiązanie do gatunku literackiego – **ballady**, w którym mieszają się czynniki realistyczne, prawdopodobne – z fantastycznymi, baśniowymi. Tak właśnie jest w utworze Słowackiego, gdzie świat fantastyczny poprzez swych przedstawicieli – duszki, nimfy – ingeruje (wpływa na wydarzenia) w świat ludzki, realny, zmieniając bieg akcji, wpływając na decyzje i poczynania bohaterów, a w efekcie doprowadzając do tragedii, cierpienia i śmierci.

Czas i miejsce akcji

Słowacki określa czas i miejsce akcji swojego dramatu w didaskaliach: *Za czasów bajecznych, koło jeziora Gopło*. Czas oraz miejsce akcji zatem nie są w utworze dokładnie określone.

Pewniak
na teście

Miejsce: jezioro Gopło leży nieopodal Gniezna, pierwszej stolicy Polski. Umieszczenie akcji w okolicach Gniezna i Gopła to symbol początków naszej państwowości, miejsce, gdzie rodziła się historia Polski.

Grabiec

Syn zakrystianina, **narzeczony Balladyny, ukochany Goplany**. Spotyka się z Balladyną, jednocześnie podejmuje romans z Goplaną. Zazdrosna królowa wróżek zamienia go tymczasowo w drzewo i w tej postaci jest świadkiem zabójstwa Aliny. Przypadkowo wchodzi w posiadanie korony Popielów, bierze udział w uczcie na zamku Kirkora, tam też ginie z ręki Balladyny, która dowiaduje się, że posiadacz korony zostanie prawowitym władcą kraju. Wiecznie **pijany, prostacki, symbolizuje ludową zabawę**. Lubi dobrze zjeść i wypić. Grabiec wywodzi się z grona postaci literatury karnawałowej, w której jest ukazany „świat na opak”, w krzywym zwierciadle. Grabiec jest **błaznem, ośmieszającym porządek świata**. Bohater zafascynowany jest oznakami „pańskiego życia”. Pochlebia mu miłość Goplany, ale drwi sobie z pani jeziora. Na jego życzenie Goplana zamienia go w króla dzwonkowego. Wygląd króla karcianego jest dla Grabca oznaką władzy i poważania. Mimo iż król karo jest najniższym kolorem w grze, to jednak wygląda najbardziej okazale. Osoba Grabca dewaluuje (obniża) wartość przedmiotów. Korona Popielów, którą nosi, jest dla niego zwykłą czapką (*Widzę, że służy ludziom do tych samych celów, / Co czapka: kryje uszy*). Grabiec jest **królem-błaznem. Wprowadza absurdalne zarządzenia**, Chochlika mianuje ministrem, bo uważa go za głupca. Postać Grabca i jego zachowania demaskują (obnażają) władzę państwową i jej absurdy. **Mowa tronowa Grabca nawiązuje do ówczesnej sytuacji Polski, zawiera aluzje do przemian w Królestwie Polskim**, które zaszły po koronacji Mikołaja I po upadku powstania listopadowego (1831 r.).

Porównanie Balladyny z Aliną

BALLADYNA	ALINA
starsza córka Wdowy ma wyjątkowe imię	młodsza córka Wdowy ma zwyczajne imię
wygląd	
<ul style="list-style-type: none"> • czarnowłosa, • z czarnymi oczami, • o bladej cerze, • bardzo dba o wygląd – jej myśli zaprzęta zgubiony grzebień. 	<ul style="list-style-type: none"> • jasnowłosa, • z niebieskimi (fioletowymi) oczami, • o różanej cerze, • nie przywiązuje szczególnej uwagi do wyglądu.
usposobienie i charakter	
<ul style="list-style-type: none"> • namiętna i zmysłowa, • leniwa, wyręcza się siostrą, 	<ul style="list-style-type: none"> • niewinna i delikatna, • pracowita,

SPIS TREŚCI

BALLADYNA

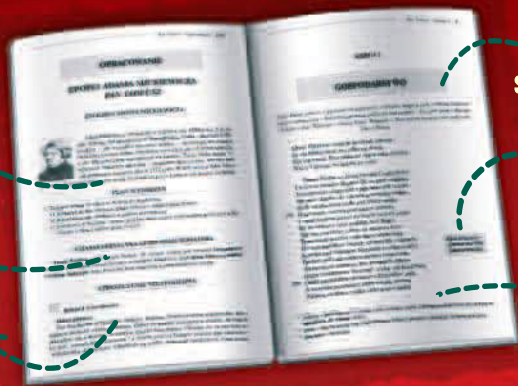
AKT I	9
AKT II	43
AKT III	68
AKT IV	107
AKT V	132
EPILOG	158

KRÓTKIE OPRACOWANIE

Krótko o utworze	161
Krótkie streszczenie	162
Motywy	162

PEŁNE OPRACOWANIE

Biografia Juliusza Słowackiego	164
Geneza <i>Balladyny</i>	164
Wyjaśnienie tytułu utworu	165
Czas i miejsce akcji	165
Bohaterowie utworu	166
Plan wydarzeń	167
Streszczenie szczegółowe	167
Charakterystyka głównych bohaterów	170
Charakterystyka pozostałych postaci	173
Porównanie <i>Balladyny</i> z <i>Aliną</i>	176
Problematyka	178
Gatunek i budowa utworu	183
Nowy gatunek – dramat romantyczny	185
Indeks komentarzy do tekstu	185

opracowanie

streszczenie

charakterystyka

ważny cytat

problematyka

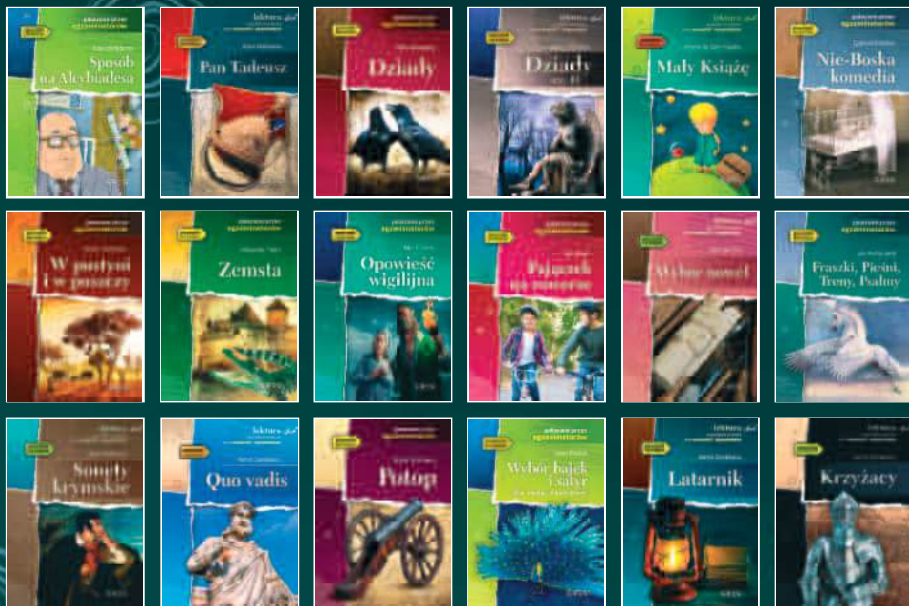
pewniak

ucz się tego, o co zapytają!

Pewniak
na teście

lektury Grega. Zaufaj sprawdzonej marce!

Najnowsze wydania zawierają **odpowiedzi na pytania z podręczników i testów.**

Pełnej oferty szukaj w najlepszych księgarniach.

ISBN 978-83-7327-217-0

9 788373 1272170 >

GREG
WYDAWNICTWO

Wydawnictwo GREG
ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków
www.greg.pl